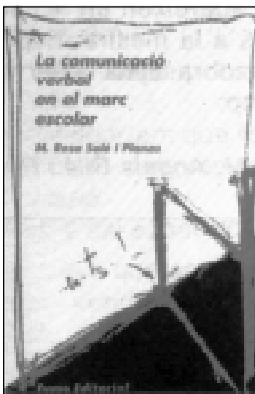

C o m e n t e m i s u g g e r i m

d'un sol període, però cal convenir que el bon mestre -que són molts-, sabrà trobar elements de conjunció repartits per tot aquest procés "conflictiu i dialèctic".

De tot l'exposat no volem pas que s'interpreti que el llibre del catedràtic d'Universitat vallisoletà no conté elements de reflexió positiva que, evidentment, hi són. Tot amb tot, sí que volem destacar que alguns dels components passen per un determinant d'una història estereotipada, sense una precisió didàctica que ho fonamenti, i això és especialment preocupant en aquests moments de canvi, en què s'albira un futur on les Ciències Socials a l'Educació Primària, i la Geografia i la Història cronològica i/o disciplinar des de la segona etapa dels cicles 12-16 i en els nous batxillerats intenta reformular una Història, una Geografia, una Antropologia, una Sociologia, una Economia, una Ciència Política, un Art i un Dret incardinats en un objectiu comú: saber, entendre i participar.

Antoni Gavaldà i Torrents

SOLE, M. Rosa.
La comunicació verbal en el marc escolar
EUMO. Vic, 1988.

L'autora d'aquest llibre és professora titular de la Universitat Autònoma de Barcelona, on també treballa la investigadora Isabel Solé, coneguda pels seus treballs sobre la comprensió lectora. Les coincidències amb el cognom, sexe i especialitat de les dues professores podrien crear certes confusions que convé aclarir d'entrada. Cal afegir també que la M. Rosa Solé ha fet una incursió molt interessant en el món de la literatura infantil i juvenil, amb un llibre, *Viatge a Africa*, Ed. Onda, 1988, amb la lectura del qual podem conèixer millor la seva personalitat.

El llibre que comentem forma part de la tesi doctoral de l'autora. La investigació parteix de la importància que avui tots els treballs realitzats en el camp de la Psicologia i de la Sociolingüística donen al fet comunicatiu en l'adquisició del llenguatge, i se centra en l'estudi de

la comunicació verbal en el marc escolar. L'autora ha defugit la possibilitat de fer un estudi de laboratori, i ha intentat treballar a partir de l'observació sistemàtica, estudiant la incidència que tenen en la competència lingüística dels nens els diàlegs amb el mestre, i entre ells mateixos.

L'anàlisi lingüística del material verbal recollit s'ha basat en la gramàtica del discurs. Utilitza els estudis de Rigau, Fillmore, Lakof i d'altres, per situar el marc teòric de l'anàlisi lingüística, com també els treballs de Grice referents als principis que regeixen en la conversa.

La investigació es va fer en una única institució escolar, ja que, segons diu Solé, va preferir aprofundir a diversificar, perquè no podia utilitzar cap altre treball sobre aquest tema fet en el nostre país. Malgrat aquestes limitacions, creu que els fets observats són comuns a moltes escoles que tenen uns plantejaments pedagògics i una organització similars.

Van ser estudiats nens de 5 i 6 anys, escolaritzats a l'últim curs de Pre-escolar, de classe mitja, que tenien com a llengua predominant el català, però que l'alternaven en certs moments amb el castellà. La recollida de dades es va fer per grups d'observació, de 5 o 6 nens. El temps observat era de 20 minuts, les sessions van ser 92, distribuïdes en intercanvis verbals mestra-nens -26- i dels nens entre ells, 66. Per a la recollida de dades es va emprar el magnetòfon i el full de registre.

La hipòtesi formulada per l'autora és que el conjunt de funcions assignades per la tasca docent ha de reflectir-se tant en l'actitud del mestre com en la seva competència comunicativa. Per confirmar aquesta hipòtesi es basa en els indicadors lingüístics de temps i de persona, els actes de llenguatge, i també les rutines i repeticions. Les conclusions a què arriba són que en l'organització d'una activitat o en una situació d'explicació hi ha un predomini del temps present, i es produeix una coincidència entre el temps de l'enunciat i de l'enunciació. En les explicacions davant del grup la mestra empra poques vegades el pronom de primera persona i fa servir molt el "nosaltres" quan es refereix a la classe com una unitat. Recordem el caràcter apel·latiu dels pronoms de segona persona. La mestra s'adreça al grup classe o a un nen en particular per informar, cridar l'atenció i recordar una norma. Normalment, la mestra parla poc d'ella mateixa en primera persona.

Una altra de les funcions de la mestra és la de recordar les normes, les convencions i els criteris morals; per això empra enunciats interrogatius que tenen un caràcter redundat.

Les activitats de la classe solen estar integrades

C o m e n t e m i s u g g e r i m

per una sèrie de seqüències afectives, positives o negatives. Les frases interrogatives tenen una freqüència d'aparició important, i es caracteritzen perquè realment la mestra desconeix una informació i demana la col.laboració d'un alumne, o perquè, tot i que coneix la informació, pretén controlar el coneixement de l'alumne o bé fer-lo reflexionar.

En el perfil del llenguatge infantil a l'escola, pel que fa al diàleg nen-mestra, Solé assenyala els següents fets: el nen assumeix el paper de subjecte interrogat, i aquest fet influeix en diverses situacions comunicatives pel que fa a la utilització de temps verbals, adaptats als indicadors de la mestra; però quan els nens es dirigeixen a ella no empen mai l'imperatiu ni altres formes verbals amb la força il.locutiva d'una ordre.

Quan el diàleg s'estableix entre nens, les observacions de l'autora recullen els següents elements: els pronoms "jo" i "tu" són els emprats. El primer a compleix diferents funcions: és un joc ritual d'emulació del company, o una manera de cridar l'atenció. Els nens empen temps verbals entre ells que no apareixen en el diàleg amb la mestra; hi ha una certa preferència pels condicionals, i les formes de futur apareixen en les situacions de joc i de treball individual. A més de les asseveracions, apareixen també aspectes més subjectius, com són l'expressió d'un desig, etc. També són freqüents els actes il.locutius amb la força d'una ordre, d'una demanda, etc. Les preguntes serveixen només per

cercar informació, emfasitzar el missatge o demanar la conformitat de l'altre.

El llenguatge infantil és més complex tant pel que fa a les estructures morfosintàctiques com a la longitud de les expressions. El diàleg amb la mestra afavoreix les respostes breus, i en la mesura que aquesta ofereix pautes molt clares, els nens en tenen prou en relatar un seguit de fets encadenats amb la conjunció, sense tenir necessitat de recórrer a enunciats més complexos que comportin la subordinació. Tendeixen en aquestes edats a derivar les seves expressions lingüístiques cap a formes lúdiques. També cal destacar la presència d'elements egocèntrics.

Les conclusions que podem treure d'aquest treball, les hem de situar en dos plans molt diferents: en un àmbit concret no cal dir que una recerca feta a casa nostra sempre té interès per la facilitat d'extrapolar i verificar resultats, però també perquè els treballs fets per professionals relativament coneguts divulguen i estimulen la tasca investigadora. I no volem pas acabar aquest comentari sense unir-nos al desig que l'autora formula en les conclusions del llibre: que els especialistes de la pedagogia del llenguatge al Pre-escolar recullin i considerin les grans diferències expressives que apareixen en les situacions comunicatives dirigides a la mestra. Esperem que la divulgació d'aquesta obra ajudi a fer nous plantejaments en aquest camp.

M. Angels Ollé i Romeu

llibreria Roserà

Llibres de text

Llibres tècnics

i

Literatura infantil

Rambla Nova, 94 bis

Tel. 23 58 15

TARRAGONA